7/3739

T.C.
BAŞBAKANLIK
Özelleştirme İdaresi Başkanlığı

- 3 Kasım 2004

SAYI : B.02.1.ÖİB.0.65.00.00/ 10937
KONU :

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Iğdır Milletvekili Prof. Dr. Dursun AKDEMİR tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına tevcih edilen 7/3739 esas sayılı **yazılı soru önergesinde** yer alan hususlara ilişkin Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri (TEKEL) Genel Müdürlüğünce sorulara verilen cevaplar aşağıda sunulmuştur:

SORU 1- Göreve başladığınız tarihte TEKEL'in Pazar payı ve cirosu ne idi? Bu gün itibariyle bu oranlar ne olmuştur?

CEVAP 1- TEKEL'in faaliyet alanları içerisinde en önemli yeri tutan tütün mamulleri üretimi ve pazarlamasına yönelik değerlendirmelerde kısa bir zaman dilimine bağlı kalmak yerine uzun dönemli bir analiz yapmak daha yerinde olacaktır. Nitekim; 1992 yılının sonunda % 87 olan TEKEL'in pazar payına karşılık ithal ürünler % 13 paya sahip iken, rakip iki firmanın yurtiçi üretimine başladığı 1993 yılında TEKEL'in payı % 85'e gerilemiştir. İzleyen yıllarda sürekli olarak TEKEL aleyhine gelişen pazar dağılımında 2000 yılı sonunda TEKEL'in payı % 69.82, 2001 yılı sonunda % 68.80, 2002 yılı sonunda % 60.93'e karşılık olmuştur.

Pazar kaybı rekabet ortamında kronikleşmiş bir sorun olarak 80'li yılların ikinci yarısından itibaren yaşanmaya başlamış, 90'lı yıllarda şiddetlenmiştir. 2002 sonu itibariyle pazarın neredeyse % 40'ı kaybedilmiştir. 2002 yılından sonra da pazar kayıpları sürmektedir ancak, alınan önlemler çerçevesinde gerilemenin şiddeti düşürülmüştür. Düşüşe karşı alınan tedbirler sonucu, 2002 yılı sonunda % 60.93'te alınan pazar payı 2003 sonunda % 56.60'ta muhafaza edilmiştir. Keza, 2004 yılında da bir dönem gözlenen düşüşe rağmen daha sonra toparlanma sağlanmış ve pazar payı % 53.4 civarında tutulmuştur.

SORU 2- TEKEL'in pazar payında ve cirosunda bir azalma söz konusu ise, bunun nedenleri nelerdir?

CEVAP 2- Pazar payı değişimlerinde en önemli etken, tüketici eğilimlerinde ortaya çıkan değişiklikler olarak görülmektedir. Dünyadaki genel trende paralel olarak Türk sigara pazarında da, özellikle 90'lı yıllarda tüketici talebi blended tipi sigaralar yanında hardbox tabir edilen sert kutulu sigaralara doğru önemli bir kayma gözlenmiştir. Yapılan pazar araştırmaları da bu kaymayı ve bunun süreklilik arz edeceğini göstermiştir. Blended ve sert kutu tercihindeki artışın yanı sıra, filtresiz sigara kullanımının gittikçe gerilemesi ve filtreli sigara tüketiminin artması da bu kapsamda ifade edilebilecek bir eğilim değişikliğidir.

TEKEL'in üretim potansiyeli filtreli ve blended sigara talebini karşılamaya müsait olmakla birlikte, özellikle sert kutulu sigara talebini karşılama konusunda son derece yetersiz kalmıştır. Bu konuda dönüşümü sağlamak, yumuşak paket yerine sert paket üretimine yönelmek çok kısa sürede sağlanabilecek bir husus olmamakla birlikte, 2004 yılı içerisinde sert paket üretim kapasitesini artırmaya yönelik girişimler yapılmaktadır.

./..

7/3735

T.C.
BAŞBAKANLIK
Özelleştirme İdaresi Başkanlığı

SAYI : B.02.1.ÖİB.0.65.00.00/ 10937 - 3 Kasım 2004
KONU :

Sektörün genelinde pazarı daraltan bir başka unsur, sahte ve kaçak sigara yoğunluğunun artması, sektörün ve pazarın denetimsiz kalmasıdır. Rakip ürünlerin pazarda kaçak olarak satışı yanında, TEKEL ürünlerinin, başta TEKEL 2000, Samsun 216 ve TEKEL 2001 olmak üzere sahtelerinin pazara sunulması ve yaygınlaşması, gerek doğrudan satıştan pay çalarak, gerekse kalite bakımından tüketicinin başka markalara yönelmesine sebebiyet vererek pazar payında ciddi gerilemelere yol açmaktadır.

Ülkemiz sigara pazarında, pay alan üretici sayısı belli iken, üretici sayısının artması da dağılımı etkilemiştir. TEKEL'in % 100 hakim olduğu pazara, başlangıçta ithal ürünlerle, akabinde doğrudan üretici olarak önce Philsa ve R.J.Reynolds (sonra JTI), daha sonra da B.A.T girmiş, KT&G firması ile Imperial Tobacco girme hazırlıklarına başlamıştır. European Tobacco üretim aşamasına gelmiştir.

TEKEL'in, kamusal sorumluluk bilinciyle hareket etmesine karşılık rakiplerin, yasal koşullara rağmen reklam ve promosyon başta olmak üzere her türlü pazarlama tekniklerini kullanmaları da pazar payı dağılımlarını etkileyen önemli bir faktör olmuştur. Bu yolda rakiplerin yaptığı reklam ve promosyon ağırlıklı tanıtım kampanyalarının toplam giderleri içerisinde % 15 ila 20 arasında değişen oranlarda yer aldığı hususu, konunun ciddiyetini ortaya koymaktadır.

SORU 3- TEKEL'in pazar payını artırmak amacıyla, kutulu sigara yapımında kullanılmak üzere hard-box makinelerinin kiralanması veya satın alınması için 2004 yılında ihale yapılmış mıdır? Yapılmış ise, ihaleye hangi firmalar davet edilmiştir? Davet edilen firmalardan kaç tanesi, hangi şartlarda ihaleye katılmıştır?

CEVAP 3- Halen TEKEL A.Ş.'ye bağlı olarak sigara üretimi yapılan 6 adet Sigara Fabrikası bulunmaktadır. Bu fabrikalardan Adana ve Malatya Sigara Fabrikaları 1977 yılında, Tokat Sigara Fabrikası 1984 yılında, Samsun Ballıca Sigara Fabrikası 1997 yılında üretime alınmıştır. 1968 yılında kurulan İstanbul Sigara Fabrikası ise 1992 yılında kısmen modernize edilmiştir. Keza, Bitlis Sigara Fabrikasında mevcut üretim makinelerinin en yenisi de 1984 yılına aittir.

Sert paket üretim kapasitesini arttırarak piyasa payındaki kayıpları durdurmak, kısmen de olsa rekabet edilebilir bir teknolojik seviyeye ulaşmak, kaybedilen zamanı hızla telafi edebilmek, ertelenemez en acil ve önemli görev olarak ortaya çıkmıştır.

Bu amaçla, 2004 yılı yatırım programında 2003CO30050 proje numarası ile yer alan Ballıca Sigara Fabrikası 2 adet Sert Paket İmal Grubu projesi kapsamında açık ihale yöntemi ile 05.04.2004 tarihinde ihale yapılmıştır. İhaleyi sigara imal grubunda Hauni Machinenbau A.G, paketleme grubunda ise G.D.Sp.A firmaları kazanmıştır.

./..

7/3739

T.C.
BAŞBAKANLIK
Özelleştirme İdaresi Başkanlığı

SAYI : B.02.1.ÖİB.0.65.00.00/ 10937 - 3 Kasım 2004
KONU :

Öte yandan, Tokat Sigara Fabrikasında mevcut bulunan yumuşak paketleme makinelerinin yerine üretim hattı ile uyumlu olacak şekilde aynı kapasitede sert paket makineleri konularak sert paket üretiminin bir an önce arttırılması amacıyla arayış içine girilmiştir. Bakanlığımız ve Özelleştirme İdaresi Başkanlığından alınan yetki ve onay çerçevesinde, kiralama hizmeti alınması amacıyla, Avrupa çapında bilinen 6 adet sert paket makine üreticisi firma davet edilerek pazarlık yöntemi ile 19.07.2004 tarihinde ihale yapılmıştır. Yapılan ihale sonucu, 8 adet makinenin 4 yıl süre ile hizmet alınarak kiralanması işini İspanyol MTS firması yüklenmiştir.

SORU 4- İhalenin toplam bedeli ne kadardır? Söz konusu makinelerin alınması veya kiralanması için, 2004 yılı yatırım programında gerekli ödenek ayrılmış mıdır?

CEVAP - Ballıca Sigara Fabrikasına alınacak olan 2 adet sert paket üretim hattının toplam ihale bedeli FOB olarak 12.085.700 Euro, Tokat Sigara Fabrikasına hizmet kiralanması işinde ise 8 makine için 4 yıllık sürede ödenecek toplam bedel 13.840.000 Euro olarak ortaya çıkmıştır. Satın alınan makinelerle ilgili olarak 2004 yılı Yatırım Programında ödenek bulunmaktadır. Proje 2004-2005 yıllarına sirayet etmektedir. Hizmet alımı (kiralama) hususunda ise gerekli yetki ve izinler alınmıştır.

Söz konusu hizmet alımı 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun ilgili hükümlerine uygun bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Diğer yandan anılan makine kiralama ihalesinin gerçekleştirilmesiyle özelleştirme arifesindeki TEKEL'in hem pazar payında hem de değerinde önemli artışlar meydana gelecektir.

SORU 5- 4733 sayılı Yasa gereğince 10 Nisan 2003 tarih ve 25075 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Tütün Mamulleri İle İlgili Fabrikaların Kurulmasına, Bu Mamullerin Üretimine, İç ve Dış Ticareti ve Denetlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik"in 14 üncü maddesinde yer alan ".....yeni teknoloji, kullanılmamış makine ve ekipman ....." hükmün, 10 Eylül 2003 tarih ve 25225 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan bir başka Yönetmelikle metinden çıkarılmasının, 21 Şubat 2004 tarih ve 25380 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan bir diğer Yönetmelikle aynı hükmün, tekrar yürürlüğe konulmasının anlam ve amacı nedir?

CEVAP 5- Söz konusu Yönetmelik değişiklikleri hususunun gerek Bakanlığımız, gerekse Kuruluşumuzla hiçbir ilişkisi bulunmamaktadır. Bu değişiklikten TEKEL hiçbir şekilde istifade etmemiştir.

SORU 6- Makine ihalesini kazanan firmanın yeni makine yapmadıkları, ikinci el makine ile ilgilendikleri yönünde iddialar bulunmaktadır. Bu iddialar doğru mudur? Doğru ise, söz konusu Yönetmelikte yapılan değişiklikler, ikinci makine almak için mi yapılmıştır?

./..

7/3739

T.C.
BAŞBAKANLIK
Özelleştirme İdaresi Başkanlığı

SAYI : B.02.1.ÖİB.0.65.00.00/ 10937 - 3 Kasım 2004
KONU :

-4-

CEVAP 6- Yukarıda belirtilen her iki ihalenin de esas şartı; yürürlükteki mevzuat gereği olarak, gerek satın alınacak, gerekse kiralanacak makinelerin "yeni ve kullanılmamış" olmasıdır. Bu şart, şartname ve sözleşmelerde açıkça yer almış bulunmaktadır. Bu lazimeye uyulmaması halinde ciddi ve önemli miktarda müeyyidelere muhatap olacak olan, işin yüklenicisi firmanın kendisidir. Yapımcıları tarafından taahhüt edilen bu hususun denetleyicisi ise, ithalat aşamasında Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu'dur.

Kuruluşun iradesi dışında kalan Yönetmelik değişiklikleri süresince Kuruluş tarafından hiçbir makine alımı yapılmamıştır. Kuruluş tarafından alımı ve kiralanması söz konusu olan makineler henüz teslim alınmamıştır. Yukarıdaki maddede sözü edilen Yönetmelik değişikliklerinin takvimi ile Yönetmeliğin cari şekli de dikkate alındığında konunun TEKEL'le hiçbir bağlantısının kurulamayacağı son derece açıktır.

Bilgilerinizi ve gereğini takdir ve tensiplerinize arz ederim.

Kemal UNAKITAN
Maliye Bakanı